

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ԿԱՐՄՐԱՆԱՆՁՐ

Ժամանակին, երբ Աստուած ստեղծեց այս աշխարհը, ինչպէս նաև բոլոր կենդանիներն ու բոյսերը, անոնց իւրաքանչիւրին տուաւ առանձին անուաններ: Այդ օրերուն՝ անգամ մը երբ Տէրը իր Արքայութեանը մէջ նստած կը ներկէր իր ստեղծած փոքրիկ թռչուններու փետուրները տեսակ տեսակ գոյներով, ճօխ ներկերով լեցուն իր երանգապանակէն, մտածեց չինել նաև փոքրիկ գորշ թռչուն մը, առանց որևէ երանգի: Աւարտելէ վերջ, ըսաւ թռչունին. «Եիշէ թէ անունդ կարմրալանջ է»: Եետոյ իր ափին առած, նետեց զայն օդին մէջ:

Կարմրալանջը ուրախութեամբ թռաւ ու հեռացաւ: Փորձելէ վերջ իր թևերը և տեսնելէ յետոյ մաս մը այն գեղեցիկ աշխարհէն ուր պիտի ապրէր, հետաքրքրութեամբ ուղեց գիտնալ թէ ինքը ինչի՞ կը նմանէր: Ուշադրութեամբ ինքզինքը դիտելէ վերջ, նկատեց որ իր ամբողջ մարմինը գորշ էր: Չհաւատալով աչքերուն, անգամ մը ևս դիտեց ինքզինքը լճի հայելիին մէջ, և տեսաւ որ ոչ մէկ կարմիր փետուր կար իր վրայ: Եետոյ վրդուած, թռաւ Տիրոջ մօտ:

Ստեղծողը նստած էր հրաշագեղ գահի մը վրայ, աղաւնիներ իր ուսերուն, իսկ թիթեռնիկները կը թռչտէին իր շուրջը: Ոտքերուն ներքև աշխարհի Ստեղծողին, կը տարածուէր անսահման գորգ մը գոյնզգոյն ծաղիկներէ կազմուած:

Փոքրիկ թռչունին սիրտը կը դողար, սակայն յաղթանալով իր վախը, կրցաւ Տիրոջ մօտենալ և թառիլ Անոր ուսին: Տէրը նշմարելով փոքրիկ թռչունը, հարցուց անոր թէ ի՞նչ կ'ուզէր: «Կը փափայմ Զեղի հարցում մը ընել միայն», ըսաւ փոքրիկ թռչունը, «կ'ուզէի գիտնալ թէ ինչո՞ւ կարմրալանջ կը կոչուիմ, երբ ամբողջովին գորշ եմ, և կոչուցէս մինչև պոչիս ծայրը չունիմ ոչ մէկ կարմիր փետուր»: Ստեղծողը նայեցաւ իր շուրջը

և տեսաւ Տիրոջ գահին մօտն ու հեռուն, Փասեաններ, ամբողջովին կարմիր և սպիկեցոյն, Թութակներ, հրաշալի երանգներով, Աքաղաղներ, կարմիր կտաւրներով, Խայտաներ և Թիթեռնիկներ, Թափշով և սկեփոշիով օծուն, և բնականօրէն տարուեցաւ խորհելու թէ իր ուզածը կաթիլ մը կարմիր է միայն իր կուրծքին վրայ, որուն շնորհիւ ինք ևս գեղեցիկ պիտի ըլլար ու պիտի արգարացնէր իր անունը: Անգամ մը ևս տխրօրէն նայեցաւ Աստուծոյ և պատասխանի սպասեց:

— Օ՛, պզտիկ բարեկամս, ըսաւ Տէրը, հիմա միայն նշմարեցի որ մոռցած եմ կարմիր ներկելու կուրծքիդ փետուրները, սակայն համբերութիւն ունեցիր և պիտի ըլլայ ուզածդ:

Տէրը նայեցաւ կարմրալանջին և ժպտեցաւ, իր ժպտին մէջ հազիւ նշմարելի տխրութիւն մը կար սակայն: Ետոյ ըսաւ. «Ես քեզի կարմրալանջ անուանեցի և այդ է քու անունը, բայց դ՛ուս պիտի հայթայթես օր մը քու կարմիր փետուրները»:

Թռչունը Տիրոջ ձեռքի շարժումին վրայ նորէն թռաւ օդին մէջ: Ետոյ սկսաւ մտածել թէ ինք, փոքր արարած մը, ի՞նչ կերպով կրնար կարմիր փետուրներ հայթայթել իրեն համար:

Անհաշիւ տարիներ իրարու յաջորդեցին: Մարդերը բազմացան և յառադիրժեցին կեանքի բոլոր մարգերուն մէջ: Ստեղծողն ճշակել հողը և նաւարկել ծովուն վրայ: Ստեղծողն կարելի ու հազնիլ զանազան կարգի զգեստներ և գործածել թանկագին զարդեր: Երկեցին հոյակապ քաղաքներ, բայց մանուշիկ տաճարներ, Եգիպտոսի, Հռոմի և Երուսաղէմի մէջ:

Այս շրջանին նոր օր մը ծագեցաւ, մէկը այն օրերէն զոր երկար տառն պիտի յիշուի աշխարհի պատմութեանը մէջ: Այդ օրուան առաւել, կարմրալանջը նստած էր մերկ բլուրի մը վրայ, որ կը գտնուէր Երուսաղէմի պարիսպներէն դուրս և կ'երգէր իր ձաղերուն համար, որոնք կը հանգչէին թառուածին խորը շինուած աղուոր բոյնի մը մէջ:

Կարմրալանջը կը պատմէր իր ձագերուն ստեղծագործութեան հրաշալի օրերուն մօտին, թէ ինչպէս Տէրը ստեղծելէ

վերջ աշխարհի բոլոր արարածները, իւրաքանչիւրին շնորհած էր իրեն յատուկ անունը: Յետոյ տխրութեամբ կը վերջացնէր պատմութիւնը, թէ երկուր տարիներ անցած էին այդ յիշատակելի օրէն ի վեր, բազմաթիւ գոյնղգոյն և գեղեցիկ թռչուններ դուրս եկած էին իրենց հաւկիթներէն և կարծիր վարդեր բացուած տրեխն տակ, սակայն կարմրալանջը կը մնար միշտ նոյն գորշ թռչունը, առանց կարծիր փետուրներու:

Ձագերը լսելէ վերջ այս պատմութիւնը նախ տխրութեամբ իրարու նայեցան, յետոյ բանալով իրենց աղուորիկ կտուցները, միաբերան ըսին իրենց մօրը՝ թէ արգեօք իրենց նախնիքը ժամանակի ընթացքին ըրած էին անհրաժեշտը, կարենալ ունենալու համար այդ թանկագին կարմիրը:

— Մենք բոլորս ալ ըրած ենք մեր լաւագոյնը, սակայն անօգուտ: Առաջին կարմրալանջը անգամ մը հանդիպեցաւ իրեն նման ուրիշ թռչունի մը, և զայն սիրեց ուժգնօրէն, իր սիրտը այրելու աստիճան: Պահ մը տարուեցաւ մտածելու թէ Տիրոջ նպատակն էր եղած որ ինքը այնքան ջերմօրէն սիրէր, որ իր սրտի տաքութենէն կուրծքը կարմրէր, բայց անօգուտ: Իր յաջորդներն ալ նոյնը փորձեցին և ձախողեցան, բնական է որ դուք ալ պիտի ձախողիք անխուսափելիօրէն:

Փոքրիկ ձագերը շատ տխրեցան իրենց մօրը ըրած այս պատմութենէն, ցաւելով որ այդ գեղեցիկ կարմիրը պիտի չգար գունատրելու նորարոյս փետուրներով ծածկուած իրենց գորշ լանջքը:

— Մենք տակաւին կը յուսոյնք թէ երգը պիտի օգնէր մեզի, ըսաւ մայրը: Երկրորդ կարմրալանջը երգեց, մինչև որ իր սիրտը հալեցաւ: Ան կը կարծէր թէ երգին կրակը, որ իր սրտին մէջն էր, կարմիրով պիտի ներկէր իր կուրծքին փետուրները:

— Մենք կարմրալանջերս յայտնի ենք նաև մեր քաջութեամբ և արժանիքներով, ըսաւ թռչունը: Երրորդ սերունդին պատկանող կարմրալանջը քաջութեամբ կը ունէր է միւս թռչուններու հետ, բոցաւառելով իր սիրտը յաղթանակի հպար-

տութեամբ, մտածելով թէ իր կուրծքին փետուրները կրնային կարմրիլ պայքարի կրակէն, որ կ'այրէր իր հոգիին մէջ: Սակայն մեր բոլոր նախադրերը վերապահեցան իրենց կարգին: Ի՞նչ կրնային ընել, անսնք փորձեցին կեանքի լուսագոյն բաները, սէր, երգ և պայքար:

Մայր կարմրալանջը սակայն յանկարծ կեցուց իր խօսակցութիւնը, որովհետեւ երեսաղէմի դուռներէն մէկէն մեծ բաղձութեամբ թափօր մը դուրս կ'ելլէր ու կը դիմէր դէպի այն բլուրը, ուր կարմրալանջին բոյնը կար: Կային հեծեալներ, ամհնի ձիերու վրայ, զինուորներ, երկար նիզակներով, և դահիճներ, մուրճերով և քամերով: Թափօրին մէջ կը նշմարուէին կղերականներ, դատաւորներ, լացող կիներ և ապա յիմարացած ամբօխ մը՝ որ կը կանչուէր, ինքն իր վրայ գալարուելով:

Կարմրալանջը իր բոյնի եղերքը նըստած սկսաւ զոգալ, վախճալով որ թաւալը, որուն մէջ իր բոյնը կար, կոխան կը դառնայ և իր պզտիկները կը մեռնին:

— Ուշագրութիւն, ըսաւ իր անպաշտպան ձագերուն, քովքովի եկէք և մնացէք խաղաղ, ահա մեզի կը մօտենայ ձիաւոր մը, ինչպէս նաև զինուոր մը՝ հմբած երկար ներբաններով սանդուխտ: Հոս կը դիմէ նաև փոթորկայոյզ ամբօխը: Յետոյ բնազդօրէն տարածեց թևերը իր ձագերուն վրայ:

— Ո՛հ, սարսափելի է տեսարանը, ըսաւ իր ձագերուն, ես չեմ ուզեր որ դուք վկաները ըլլաք այս արտմութեան: Երեք դատաւորականներ կան, որոնք խաչուելու կը բերուին: Յետոյ աւելի տարածեց իր թևերը որպէսզի պզտիկները չկորենան բան մը տեսնել:

Ձագերը կը լսէին միայն մուրճի հարուածներուն ձայնը, աղաղակները մեռնողներուն, և ունոցը վայրի ամբօխին: Կարմրալանջը կը հետեւէր ամբողջ տեսարանին, որ սոսկում կ'արթնէր իրեն, և չէր կրնար վերցնել իր նայուածքը երեք դժբախտներէն:

— Որքան անգութ են այս մարդերը, կը մտածէր կարմրալանջը, չի բաւարար

խաչերու վրայ դամուսեր են այս խեղճ արարածները, ահա անոնցմէ մէկի գըլ-խուն կը զետեղեն նաեւ փուշէ պսակ մը: փուշերը արգէն վիրաւորած են իր ճակատը և արիւն կը հոսի: Սակայն որքան զեղեցիկ է ան, և որքան խաղաղ ու քաղցր դէմք ունի: Սիրաս կտոր կտոր կ'ըլլայ երբ կը նայիմ իրեն:

Կարմրալանջին գութը տակաւ կը շատ-նար գլխուն փշկպսակ ունեցողին նկատ-մամբ: «Ա՜հ, իցիւ թէ եղբօրս արծիւին պէս զօրաւոր ըլլայի, պիտի երթայի խել զինք արիւնոջ դամերը և մագիլներովս պիտի հեռացնէի զինք նեղողներէ: Փոք-րիկ թռչունը ա՛յլ չկրցաւ դիմանալ, երբ տեսաւ շատցող արիւնը փշկպսակ կրողի դէմքին վրայ: Թէև փոքր և տկար, բայց կրնամ օգտակար ըլլալ այս տա-ռապեալին»: Յետոյ ելաւ իր բոյնէն և թռաւ օդին մէջ: Փորձեց մօտենալ մէջ-տեղի խաչուողին, լայն թռիչքներ գոր-ծելով անոր շուրջը: Սկիզբները շատ դժ-ուար եղաւ մօտենալ, սակայն տակաւ քա-ջութիւն առաւ, մօտեցաւ և իր պզտիկ կտուցով դուրս քաշեց փուշ մը՝ որ սկսած էր վիրաւորել խաչուողին ճակատը: Այս միջոցին խաչեալի դէմքէն իր կուրծքին վրայ ինկաւ արեան կաթիլ մը, տարած-ուեցաւ և զունաւորեց փոքրիկ թռչունին աղուսը լանջքը:

Երբ մայր Կարմրալանջը իր բոյնը վերադարձաւ, փոքրիկները սկսան ուրա-խութեամբ աղաղակել թէ իր կուրծքը կարմիր էր, վարդերէն աւելի զեղեցիկ գոյնով:

— Կաթիլ մը արիւն է միայն, խեղճ մարդու ճակատէն կուրծքիս ինկած, ըսաւ թռչունը, վաղը կ'անհետանայ, երբ լուաց-ուիմ առուակի կամ լճակի մը մէջ:

Սակայն Կարմիրը չանհետացաւ, երբ թռչունը օրեր յետոյ լուաց ինքզինքը մօտակայ ջուերիւն մէջ: Ընդհակառակն, երբ պզտիկներն ալ մեծցան, արեան այդ կաթիլը չողաց անոնց ալ կուրծքերուն վրայ, ինչպէս որ ան կը չողայ բոլոր Կարմրալանջերու կուրծքին, այն օրէն ի վեր:

Ահա թէ ուրկէ առաւ Կարմրալանջը իր կուրծքին կարմիրը:

Ս. Լ.

Ս Պ Ա Ս ՈՒ Մ

Դեռ կը սպասեմ օրերուն լաւ, Արեւներուն՝ օրհնեալ, պայծառ, Խոսումներուն զեռ անվրնար, Հոգիս ըրած մութ հայելի, Տարիներուն աննիրքեկալ:

Կ'անցնին օրերն ու ամիսներ, Անլուսնկայ գիշերներու Կարաւանին նրման անձայն, Խ՛ալ է փրցրեք անիւն անհուն ժամանակին, ձամբաներուն վրայ մրթին:

Դեռ կը սպասեմ ըզգայով թէ, Անգորութիւնն հախախտ է, Ուժին միայն հաւատացող Մարդոց համար: Լուսինն արծաթ դազող մ' ինչպէս Հորիզոնէն ամէն գիշեր Կը բարձրանայ փոսփորափայլ:

Դեռ կը սպասեմ, Մինչ ծիլ ու ծառ, դաւս եւ անտառ, Դարեան շունչով Կը սարսրան ու կը ծաղկին, Բնութիւնն ամբողջ կը ծոցուորի, Դողէ մ' անհուն ու բեղմնաւոր, Քարերն անգամ կը կայծկրլան Ապամանգէ ծիծաղներով: Բայց հոգոյս խոր վիշտն է նրստ, Վերանն ինչպէս վաչկատունին, Աւազներուն՝ արեւախանձ:

Շուրջս ու հեռուն, Փրխոր մարդոց, Բրբջանք ու քոյն, Արլաք սրլաք, սիրս ծակող: Բայց կը սպասեմ եւ օրերուն Վաղուան ծագող, Երկարելով սրբիս բաժակն Իր զինիին ոսկիափայլ, Որուն կարօտն ունին այնքան Շրթներս այսօր:

1957, Ամման

Վ.ՏԱՐԱՆԴԻ